

ЦИФРОВА АДАПТИВНІСТЬ НЕБАНКІВСЬКОЇ ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Тези присвячено проблематиці розвитку фондового ринку України, складової цифрових інструментів в цьому процесі. Розглядається безпековий аспект у розрізі методологічних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України.

Ключові слова: цифровізація, загрози, фондовий ринок, фінансова безпека.

Нормативний вигляд аналізу безпекового аспекту небанківського фінансового ринку в Україні оформлений у вигляді Методичних рекомендацій від 29.10.2013 № 1277 додавалося Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (зараз це міністерство реорганізовано у Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України). Таким чином, цей документ застарів на 10 років, а нових комплексних державних підходів до аналізу економічної безпеки так і не було створено. Це означає, що фінансовий ринок розвивається в умовах бурхливої цифровізації без нормативного-аналітичного забезпечення безпекового аспекту. Це призводить до того, що фондова складова, класично слабка і нерозвинена в Україні, упускає потужний потенціал для розвитку, а інші сучасні ринки капіталів знаходяться поза увагою держави.

Фондовий ринок – це такий тип ринку, де за незначний час створюються необхідні умови і відбувається швидка мобілізація, ефективний розподіл, перерозподіл і раціональне розміщення фінансових ресурсів у соціально-економічному просторі держави з урахуванням інтересів і потреб суспільства шляхом здійснення емісії цінних паперів різними емітентами [1, с. 67]. Два з чотирьох показників-складових розрахунку рівня безпеки небанківського фінансового ринку [2] є неактуальними і відповідають саме за фондовий ринок, а саме: «Рівень капіталізації лістингових компаній» перестав розраховуватися НКЦПФР з 2017 р., а «Рівень волатильності індексу Першої фондової торговельної системи» з кінця січня 2022 р. закріпився на позначці «519,2009» і не змінювався. Сумарна вага цих показників у загальній інтегральному показнику економічної безпеці невелика, усього 0,5% та 5% у фінансовій складовій, проте це не єдині показники, що втратили актуальність і їх значення лише зростає. Таким чином фондовий ринок в Україні не сприяє а ні інвестиційному клімату, а ні призводить до перерозподілу вивільнених коштів, а ні до збагачення населення, а ні розвивається. Фондова біржа загалом має стагнаційні показники спричинені пандемією COVID-19 та повномасштабною війною, що, з рештою, призвели до повної деградації фондового ринку (табл. 1).

За відзначений кризовий період не спостерігається жодна позитивна динаміка, хіба що у зменшенні кількості організаторів торгівлі, що означає

очищення ринку, проте за всіма іншими показниками у 2022 р. відмічається падіння в 5-10 разів, порівняно з показниками 2019 р.

Таблиця 1

Основні показники фондового ринку України у 2019–2022 рр., млрд грн

Роки \ Показники	Кількість організаторів торгівлі	Кількість випусків акцій	Обсяг випуску акцій	Кількість випусків облігацій	Обсяг випуску облігацій	Обсяг біржових контрактів
2019	6	78	63,5	88	11,3	305
2020	4	71	33	96	32,9	335,4
2021	4	86	42,8	113	9,9	451,9
2022*	4	16	2,9	39	2	144

Джерело: Складено автором за даними [3]. *Без врахування показників за грудень.

Що стосується цифрових інструментів, так у той же час у мобільному банкінгу «Sense Bank» продано військових облігацій на суму 4,2 млрд грн, а через «Дію» ще 350 млн грн. Показники лише цих онлайн ресурсів вдвічі перевищують комерційну складову на фондових біржах за результатами 2022. Станом на 2023 р. українці посідають 7 сходинку за відсотком населення, що означає, що майже 5 мільйони громадян володіють криптовалютою, показник зменшився на 5% з 2022 р. і Україна опустилася на 5 позицій, а проте досі посідає 1 місце у Європі [4]. Обидва зазначені складові не знаходять відображення серед і так малого переліку індикаторів розрахунку рівня безпеки небанківського фінансового ринку і свідчать про цифрову неадаптивність. З рештою це призводить до морального старіння єдиного державного стандарту розрахунку рівня безпеки, внаслідок неактуальності одних показників та відсутності нових, відповідних потребам цифровізації економіки. І хоча існує безліч методологій визначення рівня безпеки небанківської фінансової складової – відсутність саме державної призводить до вільного трактування та спекуляції показників науковцями і державними установами показників, залежно від свого рівня сприйняття нових технологій.

На завершення можна сказати що, цифровізація і цифрові технології стануть ключем до розвитку нового фондового середовища у період повоєнної відбудови. І саме тому існує потреба у подальших дослідженнях, адаптації європейської і американської методології на заміну застарілій державній, щоб вчасно визначити загрози і попередити повторення стагнаційного розвитку цього важливого для держави інструменту.

Список використаних джерел:

1. Вавженчук С. Правове регулювання фондового ринку : навч. посіб. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2013. 582 с.
2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ від 29.10.2013 р. № 1277.
3. Аналіз ринку. *Національна Комісія з Цінних Паперів та Фондового Ринку*. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/#tab-dov> (дата звернення: 24.02.2023).
4. Global Cryptocurrency Ownership Data 2023. *TripleA*. URL: <https://triple-a.io/crypto-ownership-data/> (accessed 24 February 2023).